

УДК 32.019.51

Г. Щигельська, канд. іст. наук, доц., Ю. Стельмашук

Тернопільський національний технічний університет імені Івана Пулюя, Україна

«КОРИСНІ ІДЮТИ» ЯК ІНСТРУМЕНТ РОСІЙСЬКОЇ ПРОПАГАНДИ

Н. Shchyhelska, Ph.D., Assoc. Prof.; Y. Stelmashchuk

«USEFUL IDIOTS» AS A TOOL OF RUSSIAN PROPAGANDA

За кілька місяців до нового етапу російсько-української війни 24 лютого 2022 року, російські нарративи про Україну та її союзників уже поширювалися в мережі “Інтернет”. Від відвертої брехні про український геноцид, спрямований проти російськомовних українців, до неправдивих тверджень про те, що уряд України керується нацистською ідеологією, ці нарративи та десятки інших були використані для виправдання повномасштабного вторгнення росії в Україну. Росія прагне впливати на політичну та громадську думку як у середині країни, так і в Україні та інших державах на свою користь. По-перше, російська влада хоче контролювати те, як сприймається її загарбницька війна проти України. По-друге, Кремль також спеціально працює над тим, щоб ускладнити або унеможливити реакцію міжнародної спільноти на війну та громадську підтримку України. Для масштабного поширення дезінформації росія використовує багатовекторну стратегію спираючись на поєднання ЗМІ, анонімних веб-сайтів, облікових записів та інших засобів розповсюдження пропаганди, яка просуває інтереси Кремля. Одним із таких засобів виступають «корисні ідіоти».

Словник Collins трактує термін «корисний ідіот» (useful idiot) як будь-яку особу, якою можна маніпулювати в політичних цілях. Термін спочатку використовувався для людей з некомуністичних країн, які підтримували комуністичні режими. А у нашому випадку людей з України, які підтримують росію [1]. У контексті російської пропаганди «корисні ідіоти» – це люди, які поширюють неправдиву або оманливу інформацію на підтримку інтересів російського уряду чи розвідувальних служб, не усвідомлюючи, що ними маніпулюють. Це можуть бути політики, журналісти, активісти та користувачі соціальних мереж, які поширюють фейкові новини, що підтримують інтереси Росії. Роман Безсмертний – український політик і дипломат виділяє три групи «корисних ідіотів» [2]. Наймасовіша група, яка представляє цю категорію – це ті, які звикли читати передову статтю газети «Правда», частина людей, які, отримуючи інформацію, сприймають її як щось незмінне, достеменно-правдиве. Це дуже велика група в посттоталітарному суспільстві. Ці люди самі не усвідомлюють, яку небезпеку вони несуть, тиражуючи подібну інформацію. Їх і звинуватити не можна, тому що вони звикли ставитися до будь-якої інформації як до офіційних повідомлень. Проте, перевіривши джерела інформації, яку публікують, неодмінно впливе те, що більшість із них – російські. Друга категорія – це ті особи, які через певні повідомлення намагаються пояснити свої дії. І ця категорія теж дуже вразлива, бо в умовах війни, тотального горя люди підхоплюють деякі речі, намагаючись пояснювати свої дії. І на це дуже багато інформаційних повідомлень і розраховано, вони спонукають до певних дій або ж бездіяльності людини. Тобто, група людей не має необхідних, елементарних знань з протидії ПСГО і саме брак цих знань – результат того, що ти – «корисний ідіот». Остання група – люди, які не мають можливостей та інструментів для перевірки інформації, проте ворог атакує нас за допомогою телефонних розсилок повідомлень, дзвінків (зустрічається рідко, проте варто зауважити цей спосіб впливу). На жаль, такий метод торкається значної кількості населення різних вікових категорій.

Враховуючи законодавчі обмеження щодо розповсюдження інформації, головними майданчиками для трансляції проросійських меседжів в Україні від початку

війни стають соціальні мережі (Facebook, Instagram, форуми та чати тощо) та месенджери (зокрема, Telegram, Viber, Messenger та інші). Найбільш популярними в цьому аспекті залишаються Facebook та Telegram. Саме тут ключову роль відіграють «корисні ідіоти», які регулярно і не усвідомлено коментують події, поширюють дезінформацію та публікують «бажані» з точки зору російської політики тексти. В самому загальному вигляді алгоритм кремлівської пропаганди можна уявити як замкнутий цикл різноманітних, емоційно заряджених та суперечливих інформаційних версій, якими безперервно бомбардується українська аудиторія. Ефективність цієї тактики полягає в її здатності використовувати існуючі упередження і соціально болючі теми, сформулювати за цими темами протилежні наративи та знайти людей, які поділяють ці позиції. Наприклад, питання мови, переміщених осіб, мобілізації та ін. Від початку повномасштабного наступу, майже щоденно, в інформаційному просторі висвітлювалась теза на кшталт: «Страшний і підступний путін, який завжди всіх переграє, задумав складний план, який призведе до того, що Захід покине Україну. Цього бояться багато українців. І ці думки активно підтримує російська пропаганда, постійно роздмухуючи тезу, що ось цього тижня Захід точно покине Україну» [3]. Надалі, агресор спрямовує свої військові дії на критично-важливу інфраструктуру, особливо – енергетичну. В цей же час, росіяни очікують «переворотів», протестів проти української влади через відключення електроенергії, а в результаті – відставку президента України або з іншого боку, розглядають це як можливість влаштування перемовин під тиском маніпуляцій та шантажу. На жаль, і в таких ситуаціях поняття «корисні ідіоти» актуальне, бо є частина населення, котра не бачить взаємозв'язку між відсутністю світла та обстрілами. Саме у роздмухуванні соціальної напруги, створенні розбіжностей в українському суспільстві та нагнітанні страху й панічних настроїв російській пропаганді активно допомагають «корисні ідіоти», як колись допомагали КДБ за часів холодної війни. Колишній офіцер КДБ Юрій Безменов констатував: «Суть підривної діяльності найкраще ілюструє гасло: «Корисні ідіоти всіх країн – єднайтеся!» Щоб досягти бажаного ефекту, підривник повинен спочатку зробити з нормальних людей ідіотів і розділити їх... тоді танки і ракети можуть не знадобитися» [4].

Використання «корисних ідіотів» як інструменту російської пропаганди стає все більш поширеним за останні роки й російський уряд вкладає значні кошти в ЗМІ та онлайн-платформи, які просувають російську пропаганду. Враховуючи ефект ілюзії істини, коли частіше повторювана дезінформація у кінцевому результаті сприймається за правду, участь «корисних ідіотів» у стрімкому поширенні токсичних російських нарративів, навіть якщо вона є несвідомою, відіграє злу роль і працює на користь агресора. Тому людям важливо знати про цю тактику та критично оцінювати інформацію, яку вони споживають і поширюють, щоб уникнути мимовільного маніпулювання російськими кампаніями дезінформації.

Підводячи підсумки, з упевненістю можна сказати, що росія використовує класичні «активні заходи» із підручника КДБ. Будь-яка кремлівська новина проходить кілька етапів перед публікацією, щоб виглядати привабливо, дискусійно та «правдиво». Перш за все пропагандисти шукають суспільні суперечності, які використовують проти українців, спотворюючи інформацію. Тобто беручи новину із українських джерел, вони опрацьовують її, «обгортають» у свою палітурку (неначе українська новина – цукерка, а російська – обгортка, якою б вона не була красивою, та все ж потрапляє у смітник), видають цю інформацію як репост, у процесі цього з'являються ті, кому цікаво проаналізувати та обговорити це, тобто «корисні ідіоти». Коли вони потрапляють на гачок, пропагандисти усе заперечують, проте ажіотаж, який спровокувала брехлива новина продовжується доволі тривалий час. Отож, на жаль, в Україні є достатньо багато «корисних ідіотів», інколи, не помічаючи того, вони допомагають агресорам, а

інколи й переходять на їх сторону, повівшись на красиву обгортку. Кожному із нас необхідно пам'ятати те, що кремль грає на наших слабкостях, головне – не підігравати йому.

Література

1. Інформаційна гігієна під час війни. Prometheus URL: https://courses.prometheus.org.ua/courses/coursev1:Prometheus+IHWAR101+2022_T2/about
2. Безсмертний Р. Хто такі «корисні ідіоти» та яка їхня роль у розповсюдженні російської дезінформації. URL: <https://www.polskieradio.pl/398/7988/artukul/3067397>
3. Сергій Фурса. Корисні ідіоти Путіна. Як деякі українці ведуться на пропаганду Росії. URL: <https://focus.ua/uk/opinions/538011-putin-nadeetsya-na-poleznych-idiotov-v-tom-chisle-v-ukraine>.
4. СТАХІВ і методички КДБ. Корисні ІДІОТИ у війні Росії проти України. Як не стати овочем. URL: https://www.youtube.com/watch?v=tMEQEhCHnhM&ab_channel=%D0%AF%D0%BA%D0%BD%D0%B5%D1%81%D1%82%D0%B0%D1%82%D0%B8%D0%BE%D0%B2%D0%BE%D1%87%D0%B5%D0%BC

Секція 4-5. ВПЛИВ ВОЄННИХ КОНФЛІКТІВ ТА ТЕХНОГЕННИХ КАТАСТРОФ НА БЕЗПЕКУ ЖИТТЄДІЯЛЬНОСТІ, ЛОКАЛЬНІ ТА ГЛОБАЛЬНІ ЕКОСИСТЕМИ

НОВІТНІ ПІДХОДИ ДО МІНІМІЗАЦІЇ ЕКОНОМІЧНИХ, ЕКОЛОГІЧНИХ ТА СОЦІАЛЬНИХ НАСЛІДКІВ ВІЙСЬКОВИХ КОНФЛІКТІВ

UDC-62

P. Przybylski, Dr. Eng.

Uczelnia Techniczno-Handlowa im. Heleny Chodkowskiej, Poland

THE POTENTIAL OF USING ROLLER COMPACTED CONCRETE TECHNOLOGY IN LOCAL ROAD CONSTRUCTION

The aim of the article is to show the possibility of applying the technology of Roller Compacted Concrete on local roads and to indicate the economic benefits resulting from it. Local governments have limited infrastructure budgets. It would be good, if they could build durable roads for years, while minimizing their costs. Especially nowadays, when the crude oil market is extremely volatile, using of Roller Compacted Concrete technology on local roads should be considered.

Referring to historical data, Roller Compacted Concrete technology was first used on pavement in the 1930s in Sweden. Then, it gradually spread in both infrastructural and hydrotechnical construction, primarily in the US, Canada, China and Western Europe.¹ According to the *Ogólna Specyfikacja Techniczna*, Roller Compacted Concrete is made of a concrete mix with optimal moisture (similar to the natural moisture of the soil), determined by the modified Proctor method, laid and compacted similar to asphalt concrete pavements. “Roller Compacted Concrete or RCC, takes its name from the construction method used to build it. It is placed with conventional or high-density asphalt paving

¹ ACI 325.10R-95, Report on Roller-Compacted Concrete Pavements, 2001.